

Turbuly Lilla

Elsősorban emberek vagyunk – Interjú Madák Zsuzsannával

Madák Zsuzsanna 2010 óta dolgozik a Hevesi Sándor Színházban színész(nő)ként, dramaturgként, rendező(nő)ként, a Tantermi Deszka Program vezetőjeként. Vagyis olyan szerepkörökben is, amelyeket általában nők, és olyanokban is, amelyeket általában férfiak töltenek be a magyar színházakban. Mivel az interjú egy tematikus női lapszámba készült, arról is kérdeztük, hogy látja, vannak-e még ma is nemek szerint leosztott szerepek a színházakban. A szó aztán menthetetlenül a mára nem csak a zalai iskolákban, de országos színházpedagógiai körökben is ismert és elismert színházi nevelési programra, a Tantermi Deszkára terelődött.

- Amikor először szóba került, hogy egy tematikus női számba készítenék veled interjút, valahogy mind a kettőnkből kibukott, hogy nem lelkesedünk az ilyen, a női szempontokat kampányszerűen, egy-egy lapszám erejéig kiemelő összeállításokért. Aztán arra jutottunk, hogy gondoljuk végig, mi jut eszünkbe a színházról ebből a szempontból, aztán meglátjuk, merre kanyarodunk.

- El tudom fogadni, hogy létezik ez a szemlélet, de én kevésbé foglalkozom vele. Nem gondolkodom a színházi munkák kapcsán női vagy férfi szerepkörökben. A színészeknél persze praktikus szempontból muszáj azzal számolni, hogy a klasszikus drámairodalomban túlsúlyban vannak a férfiszerepek. Ha végiggondoljuk az egerszegi színház idei évadát, a repertoáron lévő darabokban is kevesebb a női főszerep. Az ötödik pecsétben kisebb szerepek jutnak nőnek, a *Balfácánt vacsorára*

című előadásban is férfiak a főszereplők. A *dzsungel könyvében* szintén több férfi-szerep van. Itt az az érdekesség, hogy Ká, a kígyó is férfi szereplő volt eredetileg, a vígszínházi ősbemutatón Méhes László játszotta és játssza ma is, de szokták nőkre is osztani – férfi rendezők gyakran látják nőnek a kígyót. Nálunk Kátai Kinga alakítja. Az *Én és a kisöcsém* az egyetlen olyan előadás a felnőtt bérletben, amelynek abszolút főszereplője nő, és a *Liliomban* is vannak még nagy női szerepek. De ezt tapasztaltam a debreceni Csokonai Színházban is, ahol rendeztem ebben az évadban: minden színésznőre csak két szerep jutott, a férfi szerepekre viszont vendégeket kellett hívni, annyi volt belőlük.

- *Ezért van az, hogy a dramaturgoknak van egy listájuk, amin a női szerepekben jobban bővelkedő darabokat gyűjtik... És hogy a színésznők néha maguk is nekiállnak darabot írni, sok jó női szereppel. Így született annak idején a Színésznők is (April de Angelis műve), amivel 2013-ban a POSZT-ot is megjártatok.*

- A kortárs drámairodalomban azért már más az arány, mint a klasszikusban. A január elején Egerszegén tartott Nyílt Fórumon az elemzett nyolc dráma között több olyan is volt, amelyikben erős női sorsok álltak a középpontban – középporkú nők, ráadásul fiatal férfiszereplők teremtették őket.

A lényeg azonban az, hogy a színpadra emberi sorsokat viszünk fel, nem pedig női vagy férfi történeteket. Amikor dramaturgként darabot olvasok, akkor is azt keresem, mi történik azzal az emberrel, mi az ő drámája – a neme másodlagos kérdés. A legutóbbi ifjúsági bemutatónk, *Aszétört tál* kapcsán felmerült, hogy vajon a fiúk tudnak-e majd menni a lány főszereplővel. Úgy gondolom, igen. Kádár Annamária mesepszichológustól hallottam, hogy a gyerekek a főhőssel azonosulnak elsősorban, és nem az az elsődleges szempontjuk, hogy ő éppen lány vagy fiú. A saját gyerekkori tapasztalataim is ezt bizonyítják: együtt tudtuk hallgatni a meséket az öcsémrel, akár lány, akár fiú volt a mesehős. Lehet vizsgálni egy-egy témát férfi vagy női szemszögből, de ez csak egy tényező a sok közül, ami egy nőt vagy egy férfit meghatároz. Hogy egy másik példát hozzak: a *Kebab* című előadásunkban az a központi kérdés, hogy mennyire vagyok felelős a saját kiszolgáltatottságomért, és ez mindhárom karakterre, a két fiúra és a lányra is érvényes, ahogy a címben szereplő metafora is: mindhárman kutyafuttában behabzsolható, félig megrágtottan lenyelhető vagy kiköphető „gyorsétellé” válnak.

- *A színházigazgatói és a rendezői posztokat hagyományosan férfiak töltötték be, és még ma is erős többségben vannak. Igaz, az utóbbi néhány évben három nagyszínházunknál is változott a helyzet: a Vígszínházat Eszenyi Enikő, a Radnótit Kováts Adél, a debrecenit pedig Ráckevei Anna vezeti. Rendezőként mit tapasztaltál? Nehezebb magad elfogadtatni?*

- Megmaradt bennem, hogy Szurdi Miklós egyszer azt mondta nekem, a rendezés nem női szakma, a rendezőnők megcsúnyulnak... Nem is értem. Talán arra gondolhatott, hogy a színésznőkkel szemben elvárás, hogy mindig szépek legyenek, nem mutatkozhatnak gyűrötten. Egy rendező meg nyilván praktikusán öltözik, ha dolgozni megy, és nem feltétlenül sminkeli ki magát. Az is tény, hogy létezik az a feltevés, hogy a rendező hadvezér, aki működteti az előadást, és adott esetben rá is ordíthat a színészre. Természetesen ez nem minden férfi rendezőre igaz, és rendezőnők is ordíthatnak.

Engem mindig is érdekelt a rendezés. Általában fiatalokkal dolgozom, színházi nevelési előadásokban, nem tapasztaltam, hogy máshogy állnának hozzám, mint egy férfi rendezőhöz. Sokat dolgozunk együtt Mihály Péterrel, volt, hogy ő ren-

dezett engem, volt, hogy én őt. Ha ő rendez, az ő útján megyünk, ha pedig én, színészként tökéletes médium tud lenni.

- *Ezzel meg is érkeztünk az osztálytermi előadásokhoz. Emlékszem az első találkozásunkra, 2011 körül, a Scapin furfangjai című előadáshoz tartottál feldolgozó foglalkozást a Teleki Blanka Kollégiumban.*

- Az volt az első előadás, amihez foglalkozás készült, most pedig körülbelül a 400. foglalkozásnál tartunk. Addig Egerszegen a Ruszt József-féle beavató-színházi modell működött. Sztarenki Pál művészeti vezetővel ezen a területen szeretnénk volna más utakat is keresgélni. Jobban érdekeltek bennünket a társadalmi, emberi problémák, mint a színház értésének elősegítése. Azt éreztük, hogy szívesen dolgoznánk e pedagógiai célok mentén. Természetesen ebben dr. Besenczi Árpád igazgató is támogatott bennünket. Akkoriban mutattuk be a Zsinagógában a *Scapin furfangjait*, és úgy gondoltam, hogy ehhez az előadáshoz érdemes lenne egy feldolgozó foglalkozást csinálni. Sokat segített, hogy a tanárok már ismerték a Ruszt-modellt, szívesen láttak minket az iskolákban. Ez a program jó átmenet volt, hiszen nem lehet azonnal háromórás komplex színházi nevelési előadásokkal kezdeni – hozzáteszem, hogy akkoriban erre szakmailag sem voltunk felkészülve. Egy foglalkozás befogadása nagyon sok munkát igényel a pedagógusoktól: meg kell szervezniük az óracseréket, teremcseréket, a tanterem átrendezését. De ha látják, hogy jó, amit csinálunk, akkor ők is szívesen beleteszik a munkát. A következő lépés az volt, hogy már az előadást is az osztályteremben tartottuk, ez volt a *Csak Rómeó és Júlia*... Kapcsolódott a tananyaghoz, ezért is szívesen hívták.

- *De aztán jöttek a kortárs darabok...*

- Igen, a *Völgyhíd* volt az első, aztán következett a jelenleg is játszott *Cyber Cyrano*, és talán ez a produkció volt formailag a határpont, mivel az előadás közben is érdemben nyitunk a résztvevők felé. Így jutottunk el fokozatosan az előadás utáni feldolgozó foglalkozásoktól a komplex színházi nevelési előadásokig. 2014-ben bekapcsolódott a munkába a terület két ismert szakembere, Bethlenfalvy Ádám és Ciboly Ádám. A *Semmi* már közös munka volt, illetve tartottunk egy háromnapos workshopot, amelynek keretében a színészek is kaptak egy általános drámapedagógiai képzést, és átdolgoztuk a korábbi foglalkozásokat is.

- *Mennyire nyitottak az egerszegi színészek erre a munkára?*

- Emlékszem, a *Scapin*nél meghatározó volt látni, hogy szinte mindenki örömmel vállalta, hogy eljőjön egy-egy foglalkozásra. Már akkor látszott, ki az, akit ez a fajta munka jobban érdekelhet, ki az, aki ráértett, hogy ez nem egy rendhagyó közönségtalálkozó, hanem pedagógiai munka, amely során be kell menni az osztályterembe, meg kell szólítani a fiatalokat, közösen kell gondolkodni, improvizálni velük. Nem beszélve arról, amikor már az előadás is ott zajlik, és a gyerekektől egy méterre kell játszani, a szünetben sem lehet elvonulni, zsiszeg az iskola, sorba kell állni a mosdónál. De gyorsan kialakult, hogy kik azok, akik ebbe a munkába szívesen bekapcsolódnak. Folyamatosan fejlődni szeretnénk, ezért minden egyes előadás után megbeszéljük, mi hogyan működött, segítjük egymást. Nem könnyű a feladat, hiszen a színész nem csak színészként kell, hogy megnyilvánuljon, hanem a foglalkozásrészekben drámatanárként is.

- *Idén is lesz egy újabb osztályterem-színházi bemutató, a Verona, 1301, amit rendező-*

ként és szövegkönyvíróként is jegyzel. Miért tértek vissza újra a Rómeó és Júliához?

- *A Csak Rómeó és Júlia... viszonylag régi előadásunk, azóta sokat tapasztaltunk, tanultunk, ezért szeretttük volna újragondolni. Aztán tavaly volt egy debreceni felkérés: a drámát bemutatták a nagyszínpadon, Szikszai Rémusz rendezésében, de szerették volna, ha ugyanezzel a témával más szemszögből, tanteremszínházi formában is foglalkozunk. Ez a koncepció azt vizsgálja, hogy miért és miként szől bele a fiatalok életébe a felnőttek világa, és ezt hogyan tudják felismerni a fiatalok. Debrecenben jól működik ez az előadás, ezért úgy gondoltuk, Egerszegen is érdemes lenne megcsinálni. Májustól ezzel az előadással bővül a Tantermi Deszka repertoárja.*
- *A Program szakmai elismertségét jelzi, hogy sokat hívják az előadásaitokat fesztiválokra, szakmai programokra, nemrég pedig Norvégiában, Bergenben is vendégszerepeltetek.*
- *Igen, októberben tanulmányútra indultunk. Egy tizennyolc fős magyar delegáció utazott Bergenbe. A Hevesi Sándor Színházból hét – Tantermi Deszka előadásokban rendszeresen alkotó – színész vett részt a szakmai úton. Név szerint: Mihály Péter, Magyar Cecília, Barsi Márton, Kováts Dóra, Zsíros Viktor, Ecsedi Csenge Berta és én. Ennek a szakmai útnak a keretén belül játszottuk a *Peter* című színházi nevelési előadásunkat a Bergeni Egyetemen. Az előadásban az egyetem MA és BA szakos hallgatói és tanárai vettek részt, ezért az előadást angolul feliratoztuk, illetve az interaktív részeket angol nyelven valósítottuk meg. A tanulmányút tulajdonképpen egy egyéves program része volt, amelyet a InSite Drama – Cziboly Ádám és Bethlenfalvy Ádám – hívott életre az EGT Alap támogatásával. A program keretében márciusban a norvég partnerek jönnek Magyarországra. Mi a *Kebabbal* mutatkozunk be. A *Peter* című előadásunkkal idén országos turnéra is indultunk. Többször játszottuk Debrecenben, Szegeden, Szentendrén és Budapesten.*